Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
(повне найменування закладу вищої освіти)
_____ географічний _____
(назва інституту/факультету)

Кафедра фізичної географії, геоморфології та палеогеографії _____
(назва кафедри)

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
_____ палеогеографія _____
(вкажіть назву навчальної дисципліни (іноземною, якщо дисципліна викладається іноземною мовою))

_____
(вказати: обов'язкова)

Освітньо-професійна програма _____Географія_____
(назва програми)

Спеціальність _____ __014 Середня освіта (географія),_
(вказати: код, назва)

Галузь знань _____01 Освіта,_____
(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти _____перший (бакалаврський)_____
(вказати: перший (бакалаврський)/другий (магістерський)/третій (освітньо-науковий)

_____географічний _____
(назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання _____ українська _____
(вказати: на яких мовах читається дисципліна)

Розробники: Рідуш Б.Т., завідувач кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії, проф., д. геогр. н.

_____
(вказати авторів (викладач (ів)), їхні посади, наукові ступені, вчені звання)

Профайл викладача (-ів)
http://www.physgeo.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/02personnel&data[1694][caf_pers_id]=126&commands[1694]=item

Контактний тел. : +38(0372)584853

E-mail: b.ridush@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=582

Консультації Зазначте формат і розклад проведення консультацій
Очні консультації: понеділок та четвер 15.00-17.00
Онлайн-консультації: за попередньою домовленістю.

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Курс «Палеогеографія» - це дисципліна за вибором зі спеціальності 106 «Географія», що викладається у 8-му семестрі четвертого року навчання в обсязі 90 годин, з них лекційних – 30 годин, практичних – 15 год., самостійна робота – 45 год.

2. Мета навчальної дисципліни: Метою дисципліни є формування у студентів базових знань про походження та еволюцію планети Земля, історію розвитку її біосфери та географічної оболонки, як основи формування сучасних ландшафтів.

3. Пререквізити. Вивчення курсу базується на попередніх знаннях здобувачів освіти з предметів «Загальне землезнавство», «Геологія загальна та історична», «Геоморфологія», «Біогеографія».

4. Результати навчання

знати: основні методи науково-дослідної діяльності в галузі палеогеографії; стан природного середовища Землі та його зміни у фанерозої та докембрії, основні закономірності змін середовища, їхні причини та механізми.

вміти: проводити відбір матеріалів для палеогеографічних досліджень; реконструювати давні фізико-географічні умови; застосовувати отриманні знання для вирішення конкретних завдань в області палеогеографії; використовувати сучасні комп'ютерні програми при проведенні палеогеографічних досліджень.

5. Опис навчальної дисципліни

5.1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни_____												
Форма навчання	**Рік підготовки**	**Семестр**	**Кількість**			**Кількість годин**						**Вид підсумкового контролю**
			кредитів	**годин**	**змістових модулів**	**лекції**	**практичні**	**семінарські**	**лабораторні**	**самостійна робота**	**індивідуальні завдання**	
Денна	4	8	5.0	150	2	30	15			45		залік
Заочна												залік

5.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми лекційних занять	**Змістовий модуль 1. Геохронологія і стратиграфія, методи реконструкцій.**											
Вступ. Палеогеографія як наука. Історія розвитку палеогеографії. Теоретичне та практичне значення палеогеографії. Використання матеріалів курсу в різних темах шкільної географії.	8	2				6	12	2				10

Тема 2. Геохронологія і стратиграфія. Палеогеографічні документи. Методи визначення відносного віку порід. Періодизація історії Землі і основи стратиграфічної класифікації. Абсолютна геохронологія. Основні методи визначення абсолютного віку порід.	12	2	2			8	12	8				10
Тема 3. Органічний світ Землі. Органічний світ і проблеми його еволюції. Організм і середовище. Уявлення про палеогеографію.	12	2	2			8	10					10
Тема 4. Фації. Фаціальний аналіз. Поняття про фації. Співвідношення між фаціями і генетичними типами. Основні ознаки морських фацій. Основні ознаки континентальних фацій. Фаціальний аналіз.	9	2	1			6	10					10
Тема 5. Формації. Формаційний аналіз. Поняття про формації. Формації геосинкліналей і їх ознаки. Формації платформ та їхні ознаки. Перехідні формації і їх основні ознаки. Формаційний аналіз.	9	2	1			6	10					10
Тема 6. Методи палеогеографічних реконструкцій. Літолого-петрографічні. Палеозо-ологічні. Палеоботанічні. Палеогеоморфологічні. Палеопедологічні. Археологічні. Ізотопні та палеомагнітні.	14	4	2			8	10					10
Разом за ЗМ1	64	14	8			42	64	4				60
Змістовий модуль 2. Історія розвитку ГО та її компонентів.												
Тема 7. Структура земної кори та історія її розвитку. Виникнення	12	4	2			6	10					10

земної кори. Особливості її будови. Закономірності розвитку окремих елементів земної кори.												
Тема 8. Формування атмосфери та основні етапи її розвитку. Виникнення атмосфери. Огляд основних гіпотез. Закономірності та основні етапи розвитку атмосфери.	8	2				2	8					8
Тема 9. Формування гідросфери та її розвиток. Основні гіпотези походження гідросфери. Закономірності та основні етапи розвитку гідросфери.	8	2				6	8					8
Тема 10. Походження життя та еволюція біосфери. Виникнення життя на Землі. Основні закономірності та етапи розвитку біосфери.	14	4	3			7	12	2				10
Тема 11. Розвиток географічної оболонки у четвертинному періоді. Головні особливості четвертинного періоду. Етапи розвитку природи в плейстоцені. Техноцен.	14	4	2			8	12	2				10
Разом за ЗМ 2	16	7				33		4				46
Усього годин	30	15				75		8				106

5.3. Зміст завдань для самостійної роботи

№	Назва теми
1	За темою 1. Історія розвитку науки
2	За темою 2. Періодизація історії Землі
3	За темою 2. Основні методи визначення абсолютного віку порід.
4	За темою 3. Органічний світ і проблеми його еволюції.
5	За темою 3. Організм і середовище
6	За темою 4. Основні ознаки морських фацій.
7	За темою 4. Основні ознаки континентальних фацій.

8	За темою 5. Формації геосинкліналей і їх ознаки.
9	За темою 5. Формації платформ та їхні ознаки.
10	За темою 6. Літолого-петрографічні методи
11	За темою 6. Палеозоологічні методи.
12	За темою 6. Палеоботанічні методи.
13	За темою 6. Палеогеоморфологічні методи.
14	За темою 6. Палеопедологічні методи.
15	За темою 6. Археологічні методи
16	За темою 6. Ізотопні та палеомагнітні методи
17	За темою 7. Методи дослідження внутрішньої будови Землі
18	За темою 7. Основні положення тектоніки плит
19	За темою 10. Розвиток органічного світу в докембрії
20	За темою 10. Розвиток органічного світу в палеозої
21	За темою 10. Розвиток органічного світу в мезозої та кайнозої
22	За темою 11. Еволюція фауни хребетних в плейстоцені.
23	За темою 11. Еволюція людини.
24	За темою 11. Техноцен.

* ІНДЗ – для змістового модуля, або в цілому для навчальної дисципліни за рішенням кафедри (викладача).

6. Система контролю та оцінювання

Види та форми контролю

Формами поточного контролю є усна чи письмова (тестування, есе, реферат, творча робота, лабораторна робота) відповідь студента та ін.

Формами підсумкового контролю є залік, екзамен, комплексний іспит.

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути:

- контрольні роботи;
- стандартизовані тести;
- проекти (наскрізні проекти; індивідуальні та командні проекти; дослідницько-творчі та ін.);
- аналітичні звіти;
- реферати;
- есе;
- розрахункові, графічні, розрахунково-графічні роботи;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- контрольні роботи;
- завдання на лабораторному обладнанні, тренажерах, реальних об'єктах тощо;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

(Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни.

Мінімальний пороговий рівень оцінки варто визначати за допомогою якісних критеріїв і трансформувати його в мінімальну позитивну оцінку використовуваної числової (рейтингової) шкали).

Розподіл балів, які отримують студенти

Залік

Поточне оцінювання (*аудиторна та самостійна робота*)												Кількість балів (лабораторні)	Кількість балів (залік)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль 1							Змістовий модуль					30	40	100
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	Т8	Т9	Т10	Т11	Т12			

Т1, Т2 ... Т12 – теми змістових модулів.

5. Рекомендована література -основна

1. Веклич М.Ф. Основы палеоландшафтоведения. К.: Наук. думка, 1990. 192 с.Веклич М.Ф. Проблемы палеоклиматологии. К.: Наук. думка, 1987. 190 с.
2. Войткевич Г.В. Происхождение и химическая эволюция Земли. М.: Наука, 1973. 183 с.
3. Рухин Л. Б., Основы общей палеогеографии, 2 изд., Л., 1962.
4. Лучицкий И. В., Основы палеовулканологии, т. 1-2, М., 1971.
5. Свиточ А.А., Сорохтин О.Г., Ушаков С.А. Палеогеография: учебник для вузов. М.: Academia, 2004. 442 с.
6. Сіренко І., Іваник М. Палеогеоморфологія: навч. посібник. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 432 с.
7. Янин Б.Т. Палеобиогеография. М.: Академия, 2009. 256 с.
8. Ясманов Н.А. Древние климаты Земли. Л.: Гидрометеоиздат, 1985. 305 с.

Допоміжна

1. Будыко М.И., Ронов А.Б. Эволюция химического состава атмосферы в фанерозое // Геохимия. – 1979. - №5. – С. 643-653.
2. Верзилин А.Н. Методы палеогеографических исследований. Л., 1979.
3. Витинский Ю.И. Цикличность и прогнозы солнечной активности. – Л.: Наука, 1973. – 258 с.
4. Витинский Ю.И. Солнечная активность. – М.: Наука, 1983. – 192 с.
5. Витинский Ю.И., Оль А.И., Сазонов Б.И. Солнце и атмосфера Земли. – Л.: Гидрометеоиздат, 1976. – 352 с.
6. Гаррелс Р.М. Круговорот углерода, кислорода и серы в течение геологического времени. – М.: Наука, 1975. – 48 с.
7. Евсеева Н.С., Лефлат О.Н., Жилина Т.Н. Палеогеография (историческое землеведение) : учебное пособие. – Томск: Издательский Дом Томского государственного университета, 2016. – 212 с.
8. Короновский Н.В. Магнитное поле геологического прошлого Земли // Соросовский образовательный журнал, №6, 1996. С. 65-73.
9. Марков К. К., Палеогеография, 2 изд., М., 1960.
10. Маруашвили Л.И. Палеогеографический словарь. М., 1985.
11. Синицын В. М., Введение в палеоклиматологию, Л., 1967.
12. Удра И.Ф. Расселение растений и вопросы палео- и биогеографии. – К.: Наук. думка, 1988.
13. Чумаков Н.М. Изучение древних ледниковых отложений. Практическое руководство. – М.: Геолог Ин-т АН СССР, 1990. – 97 с.
14. Encyclopedia of Paleoclimatology and Ancient Environments (edited by V. Gornitz). Springer, Goddard Institute for Space Sudies, Columbia University, NY. 1048 p.
15. Paleoseismology / edited by J.P.McCalpin. 2008. Academic Press, Oxford, UK: 613 p.

Власні публікації викладача з тематики курсу

1. Рідуш Б., Времір М. Акумуляція кісткових решток у карстових порожнинах Гірського Криму // Науковий вісник Чернівецького університету: Зб. наук. праць. Вип. 167: Географія. – Чернівці: Рута, 2003. – С. 16-28.
2. Рідуш Б. Четвертинні відклади печери Буковинка та їх палеогеографічне значення // Науковий вісник Чернівецького університету: Зб. наук. праць. Вип. 199: Географія. – Чернівці: Рута, 2004. – С. 105-115.
3. Рідуш Б. Підземні палеоландшафти // Фізична географія та геоморфологія. – К.: ВГЛ Обрії, 2005. – Вип. 48. – С. 77-82.
4. Рідуш Б.Т. Динаміка карстових масивів Українських Карпат за даними відкладів печер Стрімчакового карстового району // Геополитика и экогеодинамика регионов. – Сімферополь, 2010. – Вып. 1. – С. 21-31.
5. Бондар К.М., Рідуш Б.Т. Динаміка кліматичних змін в Криму у голоцені-верхньому плейстоцені за даними магнітних досліджень пухких відкладів печери Еміне-Баїр-Хосар // Вісник Київ. ун-ту. Геологія. – 2010. – Вип.48. – С. 39-44.
6. Фадеева Т.В., Косинцев П.А., Ридуш Б.Т. Позднеплейстоценовое местонахождение фауны в Кизеловской (Виашерской) пещере: палеонтологические аспекты // Пещеры. – Пермь: Пермский ун-т, 2010. – Вып. 33. – С. 96-110.
7. Кулаковська Л., Усик В., Езартс П., Рідуш Б., Герасименко Н., Проскурняк Ю. Дослідження верхньопалеолітичної стоянки Дорошівці III // Кам'яна доба України. – Вип. 14. – К.: Шлях, 2011. – С. 74-87.
8. Корзун Ю.Л., Рідуш Б.Т. Реконструкція палеогеографічних умов формування рихлих відкладів печери «Буковинка» (за даними літологічного аналізу) // Фізична географія та геоморфологія. – 2011. – Вип.2(63). – С. 85-91.
9. Asperen, E. van, Krzysztof S., Proskurniak I., Ridush B. 2012. Equids from Emine-Bair-Khosar Cave (Crimea, Ukraine): cooccurrence of the stenonid Equus hydruntinus and the caballoid E. ferus latipes based on skull and postcranial remains // Palaeontologia Electronica, 2012 Vol. 15, Issue 1; 5A, 28 p.
10. Андрейчук В.М., Гембіца П., Коржик В.П., Рідуш Б.Т. Палеогеографічні дослідження голоценового алювію в Багненській долині (Буковинське Передкарпаття, Чернівецька область) // Науковий вісник Чернівецького університету: Зб. наук. праць. Вип. 616: Географія. – Чернівці: Рута, 2012. – С. 5-11.
11. Калуш Ю.І., Рідуш Б.Т. Палеосейсмодислокації в районі Дністровської ГАЕС – індикатори сейсмічних подій у регіоні Середнього Подністров'я // Науковий вісник Чернівецького університету: Зб. наук. праць. Вип. 616: Географія. – Чернівці: Рута, 2012. – С. 19-24.
12. Ridush B. Emine-Bair-Khosar Cave in the Crimea, a huge bone accumulation of Late Pleistocene fauna / Bogdan Ridush, Krzysztof Stefaniak, Paweł Socha, Yuriy Proskurnyak, Adrian Marciszak, Matyas Vremir, Adam Nadachowski // Quaternary International. – 2013. – Vol. 284. – Pp. 151-160. 10.1016/j.quaint.2012.03.050
13. Горда Л., Рідуш Б. Еволюція Подільсько-Буковинської частини долини Дністра в пізньому кайнозої // Науковий вісник Чернівецького університету. Випуск 672-673. Географія. – Чернівці: Рута, 2013. – С. 5-10.
14. Croitor, R., Stefaniak, K., Pawłowska, K., Ridush, B., Wojtal, P., Stach M., 2014. Giant deer Megaloceros giganteus Blumenbach, 1799 (Mammalia) from Palaeolithic of Eastern Europe. Quaternary International. – 2014. – Vol. 326-327. – Pp. 91-104. 10.1016/j.quaint.2013.10.068
15. Рідуш Б., Николин О. Датування нижніх терас Верхнього Пруту за викопними хоботними (PROBOSCIDEA) // Науковий вісник Чернівецького університету. – Чернівці:Чернівецький ун-т, 2014. – Вип. 696: Географія. – С. 36-39.
16. Рідуш Б. «Ведмежі печери» на півдні Східної Європи // Спелеологія і карстологія. – № 12. – Сімферополь. – 2014. – С. 26-41.
17. Герасименко Н.П., Корзун Ю.Л., Рідуш Б.Т. Природні зміни впродовж пізньольодовиків'я та голоцену у середньому Припрутті (за даними палеонтологічного та

літологічного вивчення відкладів печери Буковинка, зал Сухий // Фізична географія та геоморфологія. – 2014. – Вип. 2 (74). – С. 68-74.
18. Bondar, K., Ridush, B., 2015. Rockmagnetic and palaeomagnetic studies of unconsolidated sediments of Bukovynka Cave (Chernivtsi region, Ukraine) // Quaternary International. – Vol. 357. – Pp. 125-135. 10.1016/j.quaint.2014.04.025
19. Nadachowski A., Krajcarz M., Krajcarz M.T., Madeyska T., Ridush B., Valde-Nowak P., Wojtal P., Zarzecka-Szubińska K., 2015. Fauna kręgowców z wybranych stanowisk strefy pery- i metakarpackiej w młodszym plejstocenie (Фауна хребетних із деяких стоянок пери- і метакарпатської зони у пізньому плейстоцені). In: M. Łanczont, T. Madeyska (red.), Paleolityczna ekumena strefy pery- i metakarpackiej (Палеолітична екумена пери- і метакарпатської зони), Wyd. UMCS, Lublin 2015. – S. 599-642.
20. Gębica P., Jacyszyn A., Krąpiec M., Budek A., Czumak N., Starkel L., Andrejczuk W., Ridush B., 2016. Stratigraphy of alluvia and phases of the Holocene floods in the valleys of the Eastern Carpathians foreland. Quaternary International, Vol.415, pp.55:66. 10.1016/j.quaint.2015.11.088
21. Kavcik-Graumann N., Nagel D., Rabeder G., Ridush B., Withalm G. The Bears of Illinka Cave near Odessa (Ukraine) // Cranium / Proceedings of the 21th International Cave Bear Symposium. – 2016. – V.33 (1). – Pp. 18-25.
22. Doan K., Mackiewicz P., Sandoval-Castallanos E., Stefaniak K., Ridush B., Dalén L., Węgleński P., Stankovic A., 2018. The history of Crimean red deer population and Cervus phylogeography in Eurasia. Zoological Journal of the Linnean Society, V. 183, Is. 1, pp. 208-225. doi.org/10.1093/zoolinnean/zlx065
23. Gerasimenko, N., Ridush, B., Avdeyenko, Y., 2019. Late Pleistocene and Holocene environmental changes recorded in deposits of the Bukovynka Cave (the East-Carpathian foreland, Ukraine) Quaternary International, V. 504, pp. 96-107. doi.org/10.1016/j.quaint.2018.03.028
24. Westbury, M.V., Hartmann, S., Barlow, A., Preick, M., Ridush, B., Nagel, D., Rathgeber, T., Ziegler, R., Baryshnikov, G., Sheng, G., Ludwig, A., Wiesel, I., Dalen, L., Bibi, F., Werdelin, L., Heller, R., Hofreiter, M., 2020. Hyena palaeogenomes reveal a complex evolutionary history of cross-continental gene flow between spotted and cave hyena. Science Advances. v. 6, eaay0456 (2020) doi 10.1126/sciadv.aay0456
25. Haesaerts P., Gerasimenko N., Damblon F., Yurchenko T., Kulakovska L., Usik V., Ridush B. 2020. The Upper Palaeolithic site Doroshivtsi III: a new chronostratigraphic and environmental record of the Late Pleniglacial in the regional context of the Middle Dniester-Prut loess domain (Western Ukraine). Quaternary International. 546 : 196-215. doi.org/10.1016/j.quaint.2019.12.018

6. Інформаційні ресурси

1. http://jan.ucc.nau.edu/rcb7/globaltext2.html
2. http://www.scotese.com/
3. http://palaeos.com/earth/paleogeography/
4. http://eas2.unl.edu/~tfrank/History%20on%20the%20Rocks/Nebraska%20Geology/Cenozoic/cenozoic%20web/2/Timescale.html
5. https://www.arcgis.com/apps/MapJournal/index.html?appid=3c784abfe153444ca7bda3f53cbeef33
6. http://palaeos.com/earth/paleogeography/palaeogeography.html
7. https://serc.carleton.edu/resources/23286.html
8. https://www.youtube.com/watch?v=8vFxb4Cd_Mw&t=634